

วัตถุประสงค์หลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดเน้นหนักอยู่ที่ต้องการอธิบายการปรากฏตัวของสิ่งที่เรียกกันว่า "ขบวนการเสรีไทย" ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของไทย

ที่มาและปัญหาในการวิจัยนี้ สืบเนื่องมาจากผู้เขียนเห็นว่า การอธิบายเรื่องราวของขบวนการเสรีไทยที่กระทำผ่านกันมานั้น อาทิ แดมสุช นูมนนท์ (2521) อัญชลี สุทธิ (2525) อุบล จิระสวัสดิ์ (2517) และ John B. Haseman (1978) ขบวนการเสรีไทยมักได้รับการอธิบายเพียงในฐานะที่เป็นขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นของไทย ในระหว่างสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น ทำให้เรื่องราวของขบวนการเสรีไทยที่พบเห็น คงมีแต่ในเรื่องของการติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อการต่อต้านญี่ปุ่น และเต็มไปด้วยผลทางการเมืองระหว่างประเทศในการเจรจาปัญหาเอกราช-อธิปไตยของชาติภายหลังสงคราม แต่ภายใต้คำอธิบายดังกล่าวเหล่านี้ถึงที่สุดแล้ว กลับไม่ได้ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทยอย่างเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะข้อสำคัญการต่อต้านญี่ปุ่นไม่ใช่เรื่องราวทั้งหมดของขบวนการเสรีไทย

การศึกษาที่มุ่งค้นหาแต่กิจกรรมการต่อต้านญี่ปุ่น และผลของการต่อต้านญี่ปุ่นดังที่มักเน้นกันมานั้น ไม่เป็นสิ่งเพียงพอต่อการอธิบายการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทย ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยนั้น ที่จริงเป็นผลสะท้อนมาจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทยเองด้วย การละเลยปัญหาการเมืองภายในของไทยเองที่มีส่วนผลักดันให้กลุ่มบุคคลก่อตัวขึ้นเป็นขบวนการเสรีไทย ทำให้การศึกษาที่ผ่านมามองข้ามการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทย ในส่วนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อปัญหาการเมืองภายในของไทยไปเป็นอันมาก และจึงไม่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจากภายในของไทยเอง โดยเฉพาะปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเสรีไทยกับการเมืองภายในของไทย

ที่จริงปัญหาการเมืองภายในมีส่วนสำคัญ ในการผลักดันให้กลุ่มบุคคลก่อตัวขึ้นเป็นขบวนการเสรีไทย และการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยก็มีปฏิสัมพันธ์ต่อปัญหา

การเมืองภายในนั้นอย่างชัดเจน กลุ่มบุคคลสำคัญภายในประเทศที่จัดตั้งองค์การใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่น และหันไปสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อร่วมต่อต้านญี่ปุ่น เป็นกลุ่มการเมืองที่ขัดแย้งกับระบอบเผด็จการทหารจอมพล ป. พิบูลสงคราม และได้ทำการเคลื่อนไหวโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลังจากนั้นกลุ่มการเมืองเหล่านี้ก็มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นแกนนำ ได้หันกลับไปประนีประนอมกับพวกนิยมเจ้าซึ่งขัดแย้งและไม่พอใจรัฐบาลของคณะราษฎรหรือกลุ่มผู้นำระบอบใหม่ โดยได้ประกาศตัวเป็นอิสระจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม หรือเป็นเสรีไทย เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม อยู่ภายนอกประเทศ เข้ามาเคลื่อนไหวเป็นแนวร่วมขบวนการเดียวกันกับกลุ่มภายในประเทศ เพื่อเป็นพันธมิตรร่วมผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภาหรือพรรคการเมือง ทำให้การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยมีทิศทางในอันที่จะต่อต้านการกลับมาใช้อำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม หรือกลุ่มทหารบก

การศึกษาวิจัยเรื่องขบวนการเสรีไทยในที่นี้ จึงเป็นความพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า โดยเนื้อหาของขบวนการเสรีไทยคือ เรื่องราวของความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทย ที่ก่อตัวมานับแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทั้งระหว่างคณะราษฎรหรือกลุ่มผู้นำระบอบใหม่กับพวกนิยมเจ้า และภายในกลุ่มผู้นำระบอบใหม่ระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำกลุ่มทหารบกกับนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำกลุ่มพลเรือนในปัญหาว่าด้วยการใช้อำนาจเผด็จการ

การวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ในช่วงเวลาระหว่าง ปี พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2492 หรือนับเริ่มแต่เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไปจนถึงปีที่นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีความพยายามก่อการโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในนาม "ขบวนการประชาธิปไตย 26 กุมภาพันธ์ 2492" หรือ "กบฏวังหลวง" ที่รู้จักกันดี อันเป็นช่วงทางการเมืองที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเมืองภายในที่มีส่วนผลักดันให้กลุ่มบุคคลก่อตัวขึ้นเป็นขบวนการเสรีไทย และการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยก็มีปฏิสัมพันธ์ต่อปัญหาการเมืองภายในนั้นได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง หลักฐานที่ใช้ประกอบยืนยันคำอธิบายในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกือบทั้งหมดเป็นข้อมูลทางคำเอกสารและหนังสือ มีเพียงบางส่วนเป็นข้อมูลบอกเล่า ซึ่งได้จาก

การสัมภาษณ์อดีตเสรีไทย เท่าที่ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เขียนฟังจะกระทำได้ โดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์บอกเล่าเขาช่วย เริ่มด้วยการศึกษาแหล่งข้อมูลด้านเอกสาร จากนั้นได้นำไปสู่การสัมภาษณ์ แล้วนำกลับมาตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลทางด้านเอกสาร ในบางกรณีการสัมภาษณ์อาจต้องกระทำซ้ำตามกระบวนการดังกล่าวมานี้ เพื่อให้แหล่งข้อมูลทั้งสองส่วนนี้สามารถอธิบายและตรวจสอบต่อกันและกันได้

วิธีวิจัยในที่นี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นแม่บท คือเริ่มจากการถล่มกรอบหลักฐานต่าง ๆ ตามกระบวนการของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ที่ประกอบไปด้วยการตรวจสอบภายนอกและการวิพากษ์ภายใน แล้วขมวดรวมขึ้นเป็นข้อเสนอโดยกว้างในขั้นแรก กระทำทำนองเดียวกันนี้เพิ่มขึ้นเพื่อให้ข้อเสนอนั้นหนักแน่นและกระชับจึงตั้งเป็นสมมติฐาน จากนั้นได้นำมาประมวลรวมเข้าด้วยกันกับแนวคิดบางด้านทางสังคมศาสตร์ เพื่อช่วยทำให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จำนวนมากและหลากหลายกลายเป็นข้อเสนอที่มีระบบและรวมยอดยิ่งขึ้น ในการใช้อธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

การอธิบายในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีลักษณะเป็นวิธีพรรณนาความเป็นส่วนใหญ่ การวิเคราะห์ความไม่เฉพาะแต่ละตอนของเหตุการณ์สำคัญ ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าการก่อตัวของขบวนการเสรีไทย มีแรงผลักดันมาจากปัญหาการเมืองภายใน และการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยมีปฏิสัมพันธ์กับปัญหาการเมืองภายในนั้น โดยสะท้อนออกในรูปของการต่อสู้และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง รวมทั้งผลและความคลี่คลายต่าง ๆ ที่ติดตามมากับความขัดแย้งทางการเมืองนั้น